

Předkládací zpráva

V souladu s Plánem legislativních prací vlády na rok 2011 se předkládá návrh občanského zákoníku. Nový občanský zákoník tvoří spolu s novým zákonem o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), dnes obchodní zákoník, a zákonem o mezinárodním právu soukromém „rekodifikaci soukromého práva“ v České republice.

Návrh nového občanského zákoníku je výsledkem deseti let kontinuálních prací rekodifikační komise Ministerstva spravedlnosti, která byla ustavena z nezávislých expertů a hlavního autora návrhu prof. dr. JUDr. Karla Eliáše v lednu 2000. Věcný záměr občanského zákoníku pak schválila vláda svým usnesením č. 345 z 18. dubna 2001.

Návrh nového občanského zákoníku sleduje následující východiska.

Vychází se z jednoznačného faktu, že existence každé demokratické společnosti je podmíněna jejím fungováním na principech právního státu. Česká republika se k těmto hodnotám hlásí, a to již v prvním článku Ústavy, který stanoví, že „Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana“. Právní stát nelze chápat pouze jako soubor právních norem, nýbrž takových právních pravidel, která reflektují hodnotové zaměření společnosti. V českém právním řádu se tato premisa odráží v přijímaných právních předpisech, ať již jde o předpisy práva veřejného nebo soukromého.

Základním zákonem upravujícím soukromoprávní vztahy je podle platného práva občanský zákoník, tedy zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon byl podroben zkoumání, zda jako celek a v konkrétních ustanoveních odpovídá výše naznačenému, tedy zda je skutečně odrazem hodnotového zaměření současné společnosti, která sama sebe označuje demokratickou. Již podle data vyhlášení občanského zákoníku lze dovodit, že jde o normu v mnohém poplatnou své době, a to přes četné novelizace provedené po roce 1989 (přes 40 novelizací).

Je samozřejmé, že pro přijetí nového právního předpisu povahy kodexu nemůže být důvodem pouhá skutečnost, že platný zákon byl přijat před mnoha lety a je „starý“. Zásadní změny právního řádu, a tím spíše změna celého právního odvětví, se musí opírat o důvody věcné. Platný občanský zákoník byl tedy podroben testu, zda, jak je vyjádřeno výše, je skutečným odrazem hodnotové orientace současné české společnosti s ambicí zachovat si toto postavení i pro budoucí generace a zda po věcné stránce, tedy pokud jde o samotný obsah pravidel chování v něm obsažených, obstojí.

Můžeme konstatovat, že téměř jednoznačně se dospělo k názoru, že platná úprava soukromého práva dnešním, a tím spíše budoucím poměrům, nevyhovuje. Jako příklady nevyhovujících institutů lze uvést úpravu absolutní neplatnosti právních úkonů, která stíhá jednání osob pro velmi široce formulované důvody, aniž by bylo přihlédnuto k vůli jednajících, pojetí prekluze soukromých práv, preference státního (dříve socialistického) vlastnictví, hypertrofie kogentního způsobu právní regulace, nedostatečná podpora autonomie vůle (svobody) či fatální podcenění osobních a osobnostních práv, statusových otázek atd. Platný občanský zákoník rovněž není zákonem upravujícím soukromoprávní vztahy v jejich souhrnu, jak by bylo možné předpokládat, ale zaměřuje se především na vztahy majetkové.

Právní úprava rodinně právních vztahů byla zařazena do zvláštního zákona (zákon č. 94/1963 Sb.), pojištění bylo z velké části vyčleněno do zvláštního zákona o pojistné smlouvě (zákon č. 37/2004 Sb.), obchodně právní závazkové vztahy se jaksi „hybridně“ spravují obchodním zákoníkem (zákon č. 513/1991 Sb.) a občanským zákoníkem apod.

Na základě výše uvedených důvodů a s ohledem na vývoj společnosti a českého právního řádu založeného na dualismu práva veřejného a soukromého, jakož i za účelem dosažení standardu demokratických zemí euroamerické právní kultury, nezbylo než přistoupit k zásadní rekonstrukci soukromého práva, a to v pravém smyslu toho slova. Byl proto připraven a předložen návrh základního kodexu soukromého práva, který zahrnuje úpravu soukromoprávních vztahů počínaje statusovým právem osob (osobnost, svéprávnost), rodinně právními vztahy, absolutními právy majetkovými (vlastnictví, držba, služebnosti, dědické právo), relativními právy majetkovými (závazky) a který se vztahuje i na podnikatele.

Návrh občanského zákoníku reflektuje rovněž skutečnost, že Česká republika je členem Evropské unie a z tohoto postavení pro ni vyplývají závazky, zejména povinnost dostatečně transponovat příslušné směrnice práva Evropské unie a nutnost upravit český právní řád tak, aby jeho právní normy nebyly v rozporu s evropskými nařízeními. Jako příklady uvádíme: Směrnice Rady ze dne 25. července 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky (85/374/EHS), Směrnice Rady ze dne 20. prosince 1985 na ochranu spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory (85/577/EHS), Směrnice Rady ze dne 18. prosince 1986 o koordinaci právní úpravy členských států týkající se nezávislých obchodních zástupců (86/653/EHS), Směrnice Rady ze dne 13. června 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy (90/314/EHS), Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku (97/7/ES), Směrnice Rady Evropského Parlamentu a Rady ze dne 16. února 1998 o ochraně spotřebitele při označování cen výrobků nabízených spotřebiteli (98/6/ES), Směrnice Rady Evropského Parlamentu a Rady ze dne 25. května 1999 o určitých aspektech nákupu spotřebního zboží a záruk za spotřební zboží (1999/44/ES).

Stejně tak nový občanský zákoník respektuje mezinárodní závazky České republiky vyplývající zejména z mezinárodních smluv. Jako příklad lze uvést Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodní úmluvu o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Úmluvu o právech dítěte, Úmluvu Mezinárodní organizace práce č. 138/1973, Evropskou sociální chartu apod.

Konečně lze dodat, že předložený zákon našel pro přijatá věcná řešení inspiraci v zahraničních právních úpravách soukromého práva. Jde zejména o tyto občanské kodexy z okruhu evropské kontinentální kultury – zákoník rakouský, švýcarský, německý, dále italský, nizozemský, polský; z nejmodernějších úprav se bere v úvahu občanský zákoník Québecu a Ruska, přihlíží se rovněž k zákoníku francouzskému, belgickému, španělskému i portugalskému a k občanskému právu Lichtenštejnska a některým dalším úpravám.

Na přípravě základního kodexu soukromého práva se podílela celá řada odborníků právní teorie i praxe. K jeho přípravě bylo ustaveno několik rekonstrukčních komisí, jejichž členy byly jmenováni přední čeští experti zabývající se právní naukou civilního práva.

Jednotlivé obsahové celky občanského zákoníku byly průběžně ve všech fázích jeho přípravy diskutovány a ucelený návrh způsobilý předložení vládě byl připraven již na jaře 2007. S ohledem na rozsah a význam návrhu bylo však vedením Ministerstva spravedlnosti rozhodnuto neuspěchat jeho předložení do dalšího legislativního procesu a podstoupit nejdříve ještě další expertní posouzení, zejména z řad osobností civilní právní vědy a praxe, které se dosud na pracích na návrhu nepodílely. Takto byl návrh nového občanského zákoníku předložen vybraným 20 expertům z řad profesorů, advokátů a dalších specialistů z oblasti občanského práva a dále též všem soudcům občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Výsledky posouzení potvrdily celkově vysokou podporu návrhu, jeho koncepci a hlavním přínosům, nicméně upozornily na některé aspekty hodné dopracování, zejména v otázkách terminologických a v kontinuitě některých institutů se současným soukromým právem.

Na základě výsledků expertního posouzení bylo na podzim 2007 přistoupeno k rozdělení návrhu do deseti věcných oblastí a jeho závěrečnému dopracování v deseti minitymech, složených ze specializovaných právních expertů, kteří se převážně do té doby na tvorbě návrhu nepodíleli (tímto postupem bylo sledováno dosažení maximální úrovně odborného konsenzu na výsledném díle). Šlo o minitymy zabývající se:

- osobami, člověkem, zastoupením, podnikateli a právními skutečnostmi,
- právníky osobami, korporacemi, nadacemi, ústavy a správou cizího majetku,
- věcmi, iura in re propria, iura in re aliena,
- rodinným právem,
- dědickým právem,
- obecnou částí obligací,
- delikty a kvazidelikty,
- koupí, smlouvou o dílo, směnou a darováním,
- konkrétními smluvními typy jako nájem či licence a
- ostatními smluvními typy.

Členy těchto minitymů byli kromě členů rekodifikační komise zejména civilní soudci (zvláště pak občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu), akademičtí specialisté ze všech právnických fakult v České republice a Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky a dále též množství praktických právníků z řad advokátů, notářů, exekutorů i dalších zájmových uskupení. Česká advokátní komora a Notářská komora obsadily svým zástupcem každý z deseti minitymů. Prací se účastnili též zástupci České asociace pojišťoven, Ústavu práva autorského Univerzity Karlovy, Americké obchodní komory, Ministerstva vnitra a Stálého zastoupení ČR v Bruselu. Nad výstupy prací minitymů bděl řídicí výbor celého projektu rekodifikace občanského práva, ustavený rovněž na podzim 2007, složený z vedoucích kateder občanského a obchodního práva všech právnických fakult v České republice, prof. JUDr. Jana Dvořáka, CSc. z Univerzity Karlovy v Praze, prof. JUDr. Josefa Fialy, CSc. z Masarykovy univerzity v Brně, prof. JUDr. Ivo Telce, CSc. z Univerzity Palackého v Olomouci a prof. dr. JUDr. Karla Eliáše ze Západočeské univerzity v Plzni, z předsedy občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, JUDr. Františka Ištvánka, místopředsedy Vrchního soudu v Praze JUDr. Jaroslava Bureše a náměstka ministra spravedlnosti pro legislativu a místopředsedy Legislativní rady vlády Mgr. Františka Korbela, Ph. D.

Návrh občanského zákoníku byl v květnu roku 2008 rozeslán do meziresortního připomínkového řízení. S ohledem na obsáhlost a důležitost návrhu byla zvolena přiměřeně dlouhá lhůta pro uplatňování připomínek. Připomínková místa se k návrhu mohla vyjadřovat

až do 31. srpna 2008. Následně na podzim roku 2008 probíhalo vypořádávání těchto připomínek a 9. ledna 2009 byl návrh občanského zákoníku předložen do vlády.

I na úrovni vlády byla návrhu věnována mimořádná pozornost. K projednání každé části návrhu byly vytvořeny ad hoc komise Legislativní rady vlády skládající se s uznávaných expertů na předmětnou oblast. Návrh byl pak projednán plénem Legislativní rady vlády na výjezdním zasedání v Kroměříži, které se uskutečnilo 7. – 9. dubna 2009.

Návrh byl dne 27. dubna 2009 schválen vládou a předložen do Poslanecké sněmovny. Ta jej však v minulém volebním období nestihla projednat. Práce na rekonstrukci soukromého práva hmotného pak pokračovaly v průběhu podzimu roku 2010. Z věcného hlediska došlo k rozšíření o úpravu bytového spoluvlastnictví (dnes upraveno zákonem č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů).

Mezi hlavní změny v návrhu občanského zákoníku patří zejména:

- konkrétní vymezení zásad soukromého práva,
- podpora principu autonomie vůle a maximální dispozitivnost právní úpravy,
- komplexnost návrhu (úprava institutů, které jsou dnes v několika právních předpisech, v jednom kodexu),
- odklon od absolutní k převažující relativní neplatnosti právního jednání,
- větší důraz na úpravu práv osobnostních (statusových otázek), která jsou akcentována (již díky systematické návrhu) nad úpravou majetkových vztahů (dnešní stav),
- opouští se od úplného zbavení způsobilosti k právním úkonům,
- nově se namísto pojmu „způsobilosti k právním úkonům“ zavádí tradiční pojem „svéprávnost“,
- větší respekt k přáním osoby omezené ve svéprávnosti například uzákoněním možnosti nápomoci při rozhodování,
- jednotná úprava závazkového práva v soukromoprávní oblasti (již nebude paralelní úprava závazkových vztahů v obchodním zákoníku, došlo ke sjednocení úpravy jednotlivých smluvních typů do jednoho právního předpisu),
- do občanského zákoníku jsou zařazeny i ty smlouvy, které momentálně stojí mimo občanský i obchodní zákoník (pojistná smlouva),
- nové pojetí věci, které jsou široce vymezené včetně moderního pojetí práv jako nehmotných věcí,
- nové pojetí zvířete; nově se konstruuje, že zvíře není věc, byť se na něj ustanovení o věcech, pokud to neodporuje povaze zvířete jako živého tvora, použijí přiměřeně,
- sjednocuje se princip ochrany dobré víry nabyvatele (zákazníka) při nabytí vlastnictví od nevlastníka, který byl dosud platný pouze v obchodním právu, čímž se klade důraz na právní jistotu osob jednajících v dobré víře,
- nově se zavádí princip, že stavba je součástí pozemku, tzn. uplatní se klasická zásada superficies solo cedit,
- úprava dědictví je pojata s důrazem na ochranu vůle zůstavitele; posiluje se jeho vůle při rozhodování o jeho majetku,
- zpřesňují se ustanovení odpovědnosti za škodu, upřednostňuje se náhrada škody uvedením do předešlého stavu oproti náhradě v penězích a posiluje se právní postavení osoby, které byla věc poškozena.

Osnova se snaží o terminologickou jednotnost. Užívá tedy pro stejné pojmy stejná slova a pro různé pojmy slova různá. Koncepce kodexu tak má napomáhat i větší srozumitelnosti textu zákona – ta je kromě výše zmíněných prostředků promítnuta i skrze použitý jazyk a stavbu vět. S ohledem na novou koncepci navrhovaného textu byl tento dán k posudku i Ústavu pro jazyk český, v.v.i., který text zákona hodnotil jako „*obecně dobře srozumitelný i pro „běžného“ občana bez speciálního právního vzdělání, což je vlastnost, kterou je v kontextu (či dokonce kontrastu) jiných právních norem potřeba ocenit*“. Ústav pro jazyk český se vyjadřuje i k námitkám k určité nemodernosti některých terminologických pojmů a je toho názoru, že „*znovuzavedení termínů může hrát v odborném právním jazyce pozitivní roli, a to zejména proto, že je možné předpokládat, že diskontinuita jejich užívání (a tedy jejich zastarání v jazyce) byla způsobena více či méně uměle za doby totality, kdy z běžného života zcela zmizela řada pojmů a s nimi samozřejmě i slova tyto pojmy označující (dobrým příkladem z oblasti „kolektivizovaného“ zemědělství je absence pojmu a tedy i slova pacht)...Jde o proces zřejmě funkční a smysluplný, který je motivován nutností jemně diferencovat významové odlišnosti či odstíny (např. mezi pachtem a nájmem)*“.

Návrh nového občanského zákoníku je systematicky rozvržen do pěti částí. Podle legislativních zvyklostí se jednotlivé části zákonů dělí na hlavy, díly a oddíly. Pro lepší přehlednost kodexu je v zásadě dodržováno pravidlo, že jeden paragraf má obsahovat až na výjimky nanejvýš dva odstavce. Příbuzné nebo tématicky spjaté instituty jsou řazeny od jednodušších ke složitějším a od obecných ke zvláštním. Kodex začíná obecnou částí, kde jsou především vymezeny jednotlivé pojmy, se kterými následně text občanského zákoníku pracuje. Osu celé úpravy občanského zákoníku představuje člověk a jeho zájmy. Právní postavení člověka jako jednotlivce, včetně úpravy práv výlučně a přirozeně spjatých s jeho osobou, je klíčové téma první části zákoníku.

Část druhá občanského zákoníku se věnuje rodinnému právu – upravuje práva a povinnosti osob, které v různých rolích vystupují v rodině. Ustanovení se zabývají institutem manželství, právy a povinnostmi manželů, rodičů a dětí, stejně jako dalšími formami příbuzenství, dále je upraveno osvojení a práva a povinnosti mezi dětmi a dalšími osobami, které jim nahrazují rodiče či jejich funkci nějak doplňují.

Část třetí návrhu zákona upravuje absolutní majetková práva. Návrh nového občanského zákoníku se vrací ke klasické a přehledné systematické úpravě věcných práv. Navrhovaná struktura vymezuje postupně držbu, vlastnictví, spoluvlastnictví, věcná práva k cizím věcem (právo stavby, věcná břemena, zástavní právo a zadržovací právo) a správu cizího majetku, dědické právo.

Čtvrtá část návrhu zákona zabývající se relativními majetkovými právy řeší vznik závazků a jejich obsah, zajištění a zánik. Dále obsahuje závazky z jednotlivých právních jednání i závazky z deliktů. Ustanovení nového občanského zákoníku věnující se jednotlivým smluvním typům z hlediska počtu paragrafů tvoří nejobsáhlejší část návrhu.

Poslední část návrhu občanského zákoníku upravuje ustanovení společná, přechodná a závěrečná. Tato ustanovení upravují zejména pravidla přechodu ze současně platné právní úpravy na nový právní pořádek.

Návrh zákona je na třech místech předložen ve variantách:

Varianta u § 416

V A R I A N T A I:

Má-li zastoupený pro tutéž záležitost více zástupců, má se za to, že musí jednat společně.

V A R I A N T A II:

Má-li zastoupený pro tutéž záležitost více zástupců, má se za to, že každý z nich může jednat samostatně.

Řeší se situace, jak mají jednat zástupci zastoupeného, pokud jich je více. Varianta I vychází z dosavadní právní úpravy, kdy musí zástupci jednat společně a varianta II předpokládá, že každý ze zástupců musí jednat samostatně.

Varianta u § 1133

V A R I A N T A I:

(1) Neurčí-li se podíly na společných částech se zřetelem k povaze, rozměrům a umístění bytu nebo jako stejné, platí, že je stanoven poměrem velikosti podlahové plochy bytu k celkové podlahové ploše všech bytů v domě.

(2) Nejsou-li podíly na společných částech určeny jako stejné a změní-li se podstatně okolnosti rozhodné pro určení velikosti podílů, má vlastník jednotky právo navrhnout soudu, aby rozhodl o výši jeho podílu na společných částech. Neuplatní-li vlastník jednotky své právo do tří let od takové změny, právo zanikne.

V A R I A N T A II:

Neurčí-li se podíly na společných částech jako stejné, platí, že je stanoven poměrem velikosti podlahové plochy bytu k celkové podlahové ploše všech bytů v domě.

Jedná se o pravidlo pro stanovení podílů vlastníků bytů na společných částech budovy. Pravidlo ve variantě I stanoví, že pro určení podílu není rozhodující jen podlahová plocha bytu, ale má se zohledňovat i povaha a umístění bytu. Při akceptování varianty II se bude vycházet vždy z podlahové plochy bytu.

Varianta u § 1162:

V A R I A N T A I.

Nevzniklo-li společenství vlastníků, použijí se na správu pravidla určená v prohlášení a ustanovení o spoluvlastnictví.

V A R I A N T A II.

Nevzniklo-li společenství vlastníků, použijí se na správu pravidla určená v prohlášení a pro rozhodování ve věcech správy se přiměřeně použijí ustanovení o shromáždění; k rozhodnutí svolá vlastníky jednotek správce.

Jedná se o pravidlo, podle jakých ustanovení se má postupovat, pokud nevzniklo společenství vlastníků jednotek. Varianta I vychází z toho, že se bude postupovat podle ustanovení o spoluvlastnictví v tom rozsahu, v jakém tyto otázky neupraví prohlášení o rozdělení domu na jednotky, popřípadě smlouva o výstavbě. Varianta II předpokládá, že se použijí přiměřeně ustanovení o rozhodování shromáždění vlastníků jednotek jako orgánu společenství.

Návrh občanského zákoníku byl rozeslán do meziresortního připomínkového řízení na konci roku 2010. Vzhledem k tomu, že návrh již byl jednou v připomínkovém řízení s nadstandardní lhůtou pro připomínky 3 měsíců, stanovil se nově termín pro uplatnění připomínek na 31. ledna 2011.

Návrh byl rozeslán celé řadě nejen povinných připomínkových míst, ale i dalším resortním organizacím a dotčeným subjektům, včetně územních i profesních samospráv, nestátních neziskových organizací, zájmových spolků apod.

K návrhu bylo uplatněno zhruba 2500 připomínek. Z toho 1300 připomínek bylo označeno připomínkovými místy jako zásadní. Výsledek vypořádání zásadních připomínek je možné nalézt v příložené vypořádací tabulce.

S ohledem na počet zásadních připomínek a rozsah návrhu nebyla konána pouze jedna vypořádací porada, ale byly postupně s dostatečným časovým odstupem svolávány vypořádací porady k projednání a vypořádání připomínek uplatněných k jednotlivým uceleným částem občanského zákoníku.

Vypořádání proběhlo na dvou úrovních, nejprve na úrovni ředitelů odborů, případně jimi pověřených zaměstnanců. Následně na úrovni náměstků příslušných ministrů, kde byly projednány zásadní rozpory. Po těchto dvou kolech je tak vládě návrh předkládán s **22 rozpory**. Dále též nebyly akceptovány některé připomínky Českomoravské konfederace odborových svazů, Svazu průmyslu a obchodu, Konfederace podnikatelských svazů, České bankovní asociace, České asociace pojišťoven a Hospodářské komory ČR.

Rozpory předkládané do vlády:

Ministerstvo financí:

K § 1367 (nově § 1404)

Ministerstvo financí požaduje vypustit ustanovení, které vyvratitelnou domněnkou stanoví, které investice se považují za obezřetné.

Domníváme se, že toto ustanovení má v návrhu svůj význam. Jde o vyvratitelnou právní domněnku. Nejedná se v žádném případě o definici. Ustanovení je jen určitým vodítkem. Zásadní význam má taková úprava například v případě dokazování. Není cílem návrhu, jak uvádí Ministerstvo financí ve své připomínce, kazuisticky stanovit jaké investice jsou obezřetné.

Ministerstvo pro místní rozvoj:

1) K § 1703 (nově § 1740)

Požadují upravit občanský zákoník v oblasti dražeb takovým způsobem, aby byl v souladu se zákonem č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách.

Navrhovaná úprava nijak nezasahuje do veřejnoprávní úpravy zákona č. 26/2000 Sb. Upravuje se pouze zvláštní způsob uzavírání smlouvy dle soukromého práva a jedná se o obecnou úpravu, podle které se bude řídit jen soukromá dobrovolná dražba. Ustanovení bylo do návrhu vloženo při jeho projednávání v Legislativní radě vlády pro úplnost úpravy způsobů uzavírání smluv v civilním kodexu. Respektuje moderní trendy prodeje, kterými jsou například internetové dražby.

2) K § 2477 (nově § 2496)

Požaduje nahradit pojem „ztráta radosti z dovolené“ jiným obecnějším pojmem.

Pojem radosti z dovolené je standardní pojem, který se vyskytuje v zahraničních právních úpravách. Nahradit jej dle připomínky Ministerstva pro místní rozvoj by znamenalo posun významu ustanovení jinam, než jak jej chápe Soudní dvůr Evropské unie.

Ministerstvo práce a sociálních věcí:

1) K § 2901 (nově § 2910)

Požadují zakotvení minimálních částek náhrady škody v případech usmrcení člověka nebo závažném ublížení na zdraví.

Jsme toho názoru, že rozhodnutí o natolik individuálních záležitostech jako jsou bolest, důsledky újmy na zdraví pro další budoucnost postiženého nebo ztráta blízkého člověka, nemohou být činěna automaticky dle šablony stanovené zákonem či podzákonným předpisem. Přijetí minimálních částek sebou přináší riziko, že v praxi budou často takové částky vnímány jako absolutní. Samozřejmě se nebrání vytvoření zásad v soudní praxi, dle kterých bude při rozhodování v konkrétních případech postupováno, jak tomu je i standardně v západní Evropě. Stejně tak jako výchozí bodem pro rozhodování soudů poslouží i stávající judikatura, která by však neměla v tomto směru zůstat neměnná.

2) K § 3020 (nově § 3028)

Požadují, aby účinnost občanského zákoníku byla prodloužena o 1 rok.

Jedná se především o politické téma, a tudíž se předkládá vládě k posouzení, zda účinnost ponechat či legiscavanční lhůtu prodloužit.

Ministerstvo zdravotnictví:

K § 751 odst. 2 (nově § 780 odst. 2)

Vyžadují vypuštění ustanovení, které upravuje prolomení zákazu osvojení mezi příbuznými v řadě přímé a sourozenci, pokud se dítě narodilo náhradní matce. Ministerstvo zdravotnictví

původně požadovalo odstranění odkazu na zdravotnické předpisy v důvodové zprávě, poté se rozhodlo trvat na vypuštění náhradního mateřství.

Institutem náhradního mateřství Ministerstvo spravedlnosti reaguje na stále rozšiřující se praxi, kdy žena, která nemůže donosit dítě, požádá svou sestru nebo matku, aby donosila embryo, které bylo mimoděložně vytvořeno z pohlavních buněk nemocné ženy a jejího partnera. Matkou dítěte je však žena, která dítě porodila. Proto Ministerstvo spravedlnosti navrhuje usnadnění osvojení dítěte jeho biologickou matkou.

Ministerstvo zemědělství:

1) K § 468 (nově § 470)

Původně navrhovali, aby se ustanovení o věcech na zvířata použila vždy, pokud neexistuje speciální úprava. Návrhy Ministerstva spravedlnosti na změnu formulace ustanovení nebyly akceptovány. Připomínka směřuje k opuštění koncepce, která zavádí, že zvíře není věc.

Koncepce, že zvíře není věc, je určitým ideovým vyjádřením. V konkrétních případech může mít i svůj věcný význam. Tato ideová koncepce je běžná ve většině zahraničních právních úprav. Do zvláštních právních předpisů na ochranu zvířat se touto koncepcí nijak nezasahuje.

2) K § 959 a násl. (nově § 988 a násl.)

Požaduje, aby v kodexu byly používány pojmy týkající se zvířat, které upravují veřejnoprávní předpisy. Například požadují, aby se pojem „divoké zvíře“ nahradil pojmem „volně žijící zvíře“ nebo „volně žijící živočich“.

Není nutné, aby se pojmy soukromého a veřejného práva shodovaly. Navrhovaná úprava nijak nezasahuje do předpisů veřejného práva, jako je zákon o veterinární péči, zákon na ochranu zvířat apod., které upravují jiné situace, nežli soukromé právo. Termíny používané návrhem jsou tradiční a známé mnohem déle, nežli pojmy veřejného práva v zákonech přijímaných v 90. letech minulého století. Některé pojmy veřejného práva by též v občanském zákoníku mohly způsobit komplikace.

3) K § 989 (nově § 1018)

Požadují, aby se u opuštěných nemovitých věcí stala jejich vlastníkem obec.

Domníváme se, že koncepce zvolená v kodexu je lepší. Pokud nalezená nemovitá věc připadne obci, může často docházet k zátěži obecního rozpočtu, který musí vynakládat prostředky na její správu. Nicméně jedná se především o otázku politickou, která se předkládá vládě k rozhodnutí.

4) K § 1197 (nově § 1232)

Namítají, že ustanovení o služebnosti brání lesních plodů kolidují s ustanoveními zákona č. 289/1995 Sb., o lesích.

Dle našeho názoru tomu tak není. Ustanovení o služebnostech jsou širší a nejsou vázány pouze na veřejnoprávní úpravu pojetí lesa. Jedná se též o služebnost, kterou nelze vydržet, ale

pouze smluvně zřídít i za účelem obchodního prospěchu. Jde o standardní úpravu evropských občanských zákoníků (např. Nizozemsko, Itálie).

5) K § 2253 (nově § 2289)

Ministerstvo zemědělství požaduje vypuštění povinnosti propachtovatele poskytnout pachtýři zálohu na náklady a ztrátu výnosu, které pachtýři vznikly v důsledku toho, že propachtovatel provádí na propachtované věci opatření, k nimž je podle smlouvy nebo z jiného právního důvodu oprávněn nebo povinen

V tomto ohledu se projevuje specifikum pachtovního vztahu, který oproti nájemnímu vztahu má pachtýři přinést i výnos z užívání pachtu. Pachtýř je na takovém výnosu závislý. Ustanovení je vhodnou pojistkou pro případy, kdy je propachtovatel povinen nahradit pachtýři náklady mu vzniklé a ztrátu výnosu. Ustanovení je běžné i v zahraničních úpravách.

6) K § 3000 (nově § 3008)

Navrhují doplnit do přechodného ustanovení § 3000 (nově § 3008) druhou větu tohoto znění: „Totéž platí o vodních nádržích, jezových zdržích, náhonech, odpadních kanálech, úpravách koryt vodních toků a vodovodech a kanalizacích, pokud jsou vodními díly podle vodního zákona, a o stavbě, která je ve spoluvlastnictví, je-li některý ze spoluvlastníků i vlastníkem pozemku nebo jsou-li jen někteří spoluvlastníci stavby spoluvlastníky pozemku.“ Dle připomínkového místa se má tak zajistit, aby se předmětné stavby v den nabytí účinnosti zákona nestaly součástí pozemku.

Podle § 472 odst. 1 věta druhá je možné, aby tuto problematiku upravil jiný právní předpis. Ten má stanovit, že určitá věc není součástí pozemku a pokud nelze věc přenést, jedná se o věc nemovitou. Tato úprava by proto měla být obsažena ve vodním zákoně, protože by měl status vodních nádrží, rybníků atd. upravit obecně do budoucna. Není proto vhodné vodní nádrže a rybníky prohlásit za nemovité věci v přechodných ustanoveních občanského zákoníku a řešit problematiku veřejného práva obecným předpisem práva soukromého.

7) K § 3003 odst. 2 (nově § 3011 odst. 2)

Ve své připomínce požaduje vyjasnit vztah ustanovení § 3003 odst. 2 (nově § 3011 odst. 2) k vodním dílům (ustanovení stanoví, že pokud někdo nabyl vlastnické právo k pozemku v dobré víře, že stavba je součástí pozemku, stává se stavba součástí pozemku s tím, že vlastník stavby má právo na náhradu ceny od zcizitele). Dále též namítají, že ustanovení je v rozporu s § 11 odst. 1 vodního zákona, které stanoví odlišný režim u některých vodních staveb.

Pokud se jedná o situaci, kdy je na cizím pozemku umístěna například studna, lze toto řešit zřízením věcného břemene. Taková situace může nastat již za současného právního stavu. I když může být někdy úprava občanského zákoníku v rozporu s veřejnoprávními předpisy, taková úprava se veřejnoprávními předpisy nedotýká. Pokud například vodní zákon stanoví pro některá vodní díla odlišný režim, použije se režim stanovený ve vodním zákoně.

Ministerstvo životního prostředí:

K § 957 (nově § 987)

Požadují, aby bylo doplněno, že výkon vlastnického práva nesmí poškozovat lidské zdraví a životní prostředí.

Povinnost nepoškozovat lidské zdraví a životní prostředí je obecná povinnost, nikoli povinnost pouze vlastníka. Tuto zásadu vyjadřuje § 2 odst. 1 občanského zákoníku ve spojení s Listinou základních práv a svobod. Takové výslovné ustanovení by bylo bezzubé, neboť v ustanoveních, kam se navrhuje povinnost zapsat, se řeší pouze omezení pro výkon vlastnického práva ve vztahu k ostatním osobám.

Olomoucký kraj

1) K § 464 (nově § 466)

Podle jejich připomínky návrh nového občanského zákoníku zavádí pojem veřejného statku, přitom neupravuje právní režim veřejného statku.

Podle návrhu občanského zákoníku je veřejný statek definován jako věc zvláštní povahy, která slouží nebo má sloužit obecnému užívání. Při právním nakládání s věcí není však vlastník veřejného statku nijak omezen, platí pro něj ustanovení o nakládání s věcmi. Jedná se např. o zámecký park ve vlastnictví soukromé osoby. Kategorie veřejného statku má význam např. u § 961 (plody spadlé na pozemek, který je veřejným statkem), § 991 (přivlastnění zvířete nalezeného na území veřejného statku), § 992 (přivlastnění speciálních druhů zvířat), § 1196 (vydržení služebnosti odpovídající veřejného statku).

2) K 642 a násl. (nově § 672 a násl.)

Je namítáno, že navrhovaná úprava se v problémových manželstvích mine účinkem, neboť občanským zákoníkem navrhovaná ochrana je neefektivní a navrhují ustanovení vypustit.

Jedná se o tradiční úpravu, která poskytuje ochranu rodinné domácnosti, jedná se ale i o preventivní ustanovení, které brání jednomu z manželů rozprodávat majetek, který slouží potřebám rodiny, i když tento z manželů je výlučným vlastníkem takových věcí. Navazuje se zde na ochranu uvedenou v § 692 (nově § 721 - právo nakládat s domem nebo bytem, kde je umístěna rodinná domácnost). Ochranu obvyklého vybavení domácnosti bylo nutné zavést poté, co obvyklé vybavení domácnosti bylo vyňato z režimu společného jmění manželů.

3) K § 692 (nově § 721)

Ustanovení je podle Olomouckého kraje protiústavní, protože rozlišuje mezi vlastnickým právem vlastníků žijících v manželství a vlastníků žijících mimo manželství, což porušuje článek 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Ustanovení omezuje v dispozici s bytem nebo domem, kde je umístěna rodinná domácnost manželů nebo rodiny, která je zároveň ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů. Jedná se o standardní ustanovení obsažené v zahraničních právních řádech, kdy je chráněno obydlí manželů a rodiny (např. byt je jedním z manželů prodán, aby získal prostředky na svoje soukromé aktivity, a rodina nemá kde bydlet). Dispoziční omezení se vztahuje pouze na místo,

kde je umístěna rodinná domácnost, nikoli na další nemovitosti ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů.

4) K § 2984 (nově § 2991)

Olomoucký kraj považuje ustanovení za matoucí, protože v přechodném ustanovení § 2973 odst. 2 (nově § 2980 odst. 2) je již stanoveno, že vznik, jakož i práva a povinnosti rodinných vztahů vzniklých přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se posuzují podle dosavadních právních předpisů.

Navrhované ustanovení není matoucí, protože stejně jako následující ustanovení § 2985 (nově § 2992) stanoví, že rozsah stávajícího společného jmění manželů týkající se bezúplatně nabytých věcí a restituovaných věcí zůstává nezměněn. A to oproti § 2983 (nově § 2990), který ze současného rozsahu společného jmění manželů vyjímá obvyklé vybavení domácnosti.

5) K § 3003 odst. 2 (nově § 3011 odst. 2)

Navrhují toto ustanovení vypustit, protože podle názoru Olomouckého kraje opravňuje vlastníka pozemku převést cizí stavbu bez vědomí vlastníka.

Toto ustanovení nezakládá oprávnění převést cizí stavbu, ale řeší situace, pokud se stane vlastníkem třetí osoba, která nabyla vlastnické právo v dobré víře, že stavba je součástí pozemku. Návrh míří zejména na situace, kdy se převádí pozemek, na němž je zřízena některá ze staveb, které nepodléhají zápisu do katastru nemovitostí, jako jsou např. drobné stavby, které nejsou budovami, některé technické stavby a další.

Moravskoslezský kraj

1) K § 15 a násl.

Požadují definovat pojem domácnost, protože se s tímto pojmem v praxi často pracuje a v řadě zákonů je odkaz na úpravu v občanském zákoníku.

Jde o obecný pojem, definice by ho nepostihla v plném rozsahu. Definice § 115 platného občanského zákoníku je zúžen pouze na spotřební charakter domácnosti dle socialistického práva, což nebylo cílem v úpravě nového občanského zákoníku.

2) K § 2093 a násl. (nově § 2131 a násl.)

Moravskoslezský kraj požaduje, aby smlouva o prodeji závodu měla povinně písemnou formu.

V případě obligatorní písemné formy by se jednalo o zbytečný formalismus. U složitějších převodů smlouva bude vypracovávána (např. je-li součástí nemovitost), u menších závodů (např. prodej trafiky) takový požadavek nemá velký význam.

Pardubický kraj

K § 445 odst. 3 (nově § 447 odst. 3)

Podle Pardubického kraje není možné, aby obce byly povinně ustanovovány veřejným opatrovníkem osob s omezením ve svéprávnosti. Výkon opatrovnické funkce velmi často spočívá ve velmi náročných majetkových a procesních úkonech, které zejména obce, v jejímž čele stojí neuvolněný starosta, nejsou schopny jak personálně, tak i finančně pojmout.

Domníváme se, že právě přijetí zákona, který by otázky veřejného opatrovnictví upravoval samostatně a komplexně, vyřeší některé sporné otázky ohledně financování, personálního zajištění výkonu opatrovnictví a pravomocí veřejného opatrovníka (např. vstup do bydliště opatrovaného).